

MV – GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ
HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR
ODBORNÁ PŘÍPRAVA JEDNOTEK POŽÁRNÍ OCHRANY

Konspekt

1-1-06

POŽÁRNÍ TAKTIKA

Základy požární taktiky

Dokumentace zdolávání
požáru - všeobecně

Obsah

1	DOKUMENTACE ZDOLÁVÁNÍ POŽÁRU – VŠEOBECNĚ	3
1.1	VŠEOBECNĚ K ÚČELU DOKUMENTACE ZDOLÁVÁNÍ POŽÁRU A POSTUPU PŘI ZPRACOVÁNÍ.....	3
1.2	OPERATIVNÍ PLÁN	5
1.2.1	<i>Operativně taktická charakteristika</i>	5
1.2.2	<i>Doporučení velitele zásahu</i>	6
1.2.3	<i>Grafická část vyjímátné přílohy operativního plánu.....</i>	6
1.2.3.1	Zásady úpravy	6
1.2.3.2	Situace podniku	7
1.2.3.3	Půdorys.....	8
1.3	OPERATIVNÍ KARTA.....	9
1.3.1	<i>Zpracování a obsah operativní karty</i>	9
1.3.1.1	Textová část operativní karty	9
1.3.1.2	Grafická část operativní karty	9
1.4	ULOŽENÍ DZP	9
1.4.1	<i>Aktualizace a schvalování DZP.....</i>	10
1.5	ZÁVĚR.....	10
1.5.1	<i>Kontrolní otázky.....</i>	10
1.5.2	<i>Doporučená literatura.....</i>	10

1 Dokumentace zdolávání požáru – všeobecně

1.1 Všeobecně k účelu dokumentace zdolávání požáru a postupu při zpracování

Dokumentaci zdolávání požárů (dále jen „DZP“) tvoří:

- operativní plán zdolávání požárů (dále jen „operativní plán“) nebo
- operativní karta zdolávání požárů (dále jen „operativní karta“),

které upravují zásady rychlého a účinného zdolávání požárů a záchrany osob, zvířat a majetku v objektech právnických osob a podnikajících fyzických osob.

Účel DZP

Účelem DZP je vytvořit dokument pro jednotku PO, který by jí poskytl informace o objektech se zvýšeným požárním nebezpečím právnických osob a podnikajících fyzických osob takového druhu, že ji upozorní na ne zcela zřejmá nebezpečí nebo na možné komplikace při zásahu. DZP se zpracovává pro objekty a prostory, ve kterých se provozují činnosti s vysokým požárním nebezpečím a v případě, že tak stanoví dokumentace požární ochrany zpracovaná na základě stanovení podmínek požární bezpečnosti, i pro další provozované činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím. DZP se zpracovává zejména na objekty zvýšeným požárním nebezpečím, kde jsou **složitě podmínky** pro zdolávání požárů v případech:

- v dispozičně složitých a nepřehledných objektech, v nichž hrozí, zejména vzhledem k předpokladu silného zakouření, ztráta orientace osob (podzemní hromadné garáže, tunely nad 350 m délky, podzemní systémy hromadné dopravy osob),
- v prostorách a zařízeních, kde by vstup nebo činnost jednotky požární ochrany bez upozornění na zvláštní nebezpečí nebo postup hašení znamenal ohrožení zdraví a životů hasičů (výroba, skladování nebo prodej výbušin, pyrotechnických výrobků, hořlavých nebo hoření podporujících plynů, výskyt radioaktivních látek nebo biologicky nebezpečného materiálu, rozvodny elektrického proudu, kabelové kanály a mosty, energocentra s náhradními zdroji a vnitřní elektrické stanice osazené olejem chlazenými transformátory o celkovém výkonu 1 MVA a vyšším),
- za podmínek, při nichž se vyskytují vybrané nebezpečné chemické látky a přípravky v množství stejném nebo větším než je množství uvedené v příloze č. 1 zvláštního právního předpisu,¹⁾
- v objektech a zařízeních provozů chemické výroby,
- v objektech a zařízeních administrativních, školských a zdravotnických provozů o sedmi a více nadzemních podlažích

¹⁾ Zákon č. 353/1999 Sb. o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky a o změně zákona č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působností a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, (zákon o prevenci závažných havárií).

nebo o čtyřech a více nadzemních podlažích pokud tyto objekty nemají zřízeny chráněné únikové cesty,

- ve stavbách, které jsou určeny pro ubytování osob s omezenou schopností pohybu a orientace, ve stavbách ubytovacích zařízení o sedmi a více nadzemních podlažích nebo o čtyřech a více nadzemních podlažích pokud tyto objekty nemají zřízeny chráněné únikové cesty,
- ve stavbách pro shromažďování většího počtu osob a ve stavbách pro obchod.

a dále u objektů s činnostmi se zvýšeným požárním nebezpečím

- které nelze vůbec odvětrat od zplodin hoření nebo je odvětrat bez znalosti ovládacích prvků příslušných technických zařízení, dokonalého dispozičního řešení objektu, nebo v případě, že se zplodiny mohou šířit cestami, které nelze dobře odhadnout nebo zjistit průzkumem jednotky požární ochrany,
- prostorů a zařízení, kde by vstup nebo jednání jednotky PO bez upozornění na zde platný zvláštní režim znamenal ohrožení životů hasičů,
- řešení stavebních konstrukcí nebo technologického zařízení, které je těžko poznatelné a skýtá snadnou možnost šíření požáru mimo požární úsek nebo i objekt, ve kterém hoří, stejně jako vzájemná těžko rozpoznatelná spojitost zařízení, objektů z hlediska jejich havárie nebo šíření požáru,
- objektů, kde musí být přesně dodržen postup v množství a druhu nasazené požární techniky a prostředků požární ochrany.

Za **nebezpečné** se považují zpravidla tyto vlastnosti látek:

- výbušnost,
- vysoká hořlavost,
- samovznětlivost,
- schopnost prudké a nebezpečné reakce s vodou,
- chemická nebo fyzikální nestálost,
- jedovatost,
- radioaktivita,
- žíravost.

Objektem vlastního zpracování nemusí být celý objekt se zvýšeným požárním bezpečím, ale i jen jeho část, kde složité podmínky existují. Objektem proto může být např. část území, závod, pracoviště, budova nebo její část, technologické zařízení apod.

Povinnost zpracovat DZP vyplývá pro právnickou osobu z právních předpisů v závislosti na posouzení požárního nebezpečí objektů. V některých případech může být důvodem i fakt, že právnická nebo podnikající fyzická osoba chce sama co nejlépe informovat jednotku PO, neboť je zřejmé, že každá informace o objektu může urychlit jak rozhodování velitele zásahu, tak nasazení jednotek PO, a tím i zmírnit rozsah případných škod.

1.2 Operativní plán

Operativní plán je základní formou DZP.

Operativní plán tvoří

- a) **základní text**, který obsahuje operativně taktickou studii, nejsložitější variantu požáru a výpočty pro stanovení sil a prostředků jednotek PO - tuto část dokumentu jednotky PO nemají k dispozici, slouží jen jako podklad pro zpracování operativního plánu,
- b) **vyjímatelná příloha**, určená pro jednotky PO při zdolávání požáru, která obsahuje
 - ba) *textovou část* s:
 - operativně taktickou charakteristikou objektu,
 - doporučení pro velitele zásahu,
 - bb) *grafickou část* s plánem objektu včetně okolní situace, zdrojů vody a komunikací apod.

Většina informací (tzn. 70 až 90 %) je v grafické části operativního plánu.

Součástí vyjímatelné přílohy operativního plánu může být také operativní karta

1.2.1 Operativně taktická charakteristika

Operativně taktická charakteristika obsahuje zejména následující části a údaje:

a) Údaje o podniku nebo budovách a technologiích

- stručná stavební charakteristika objektů z hlediska hořlavosti stavebních konstrukcí, jejich požární odolnosti a možnosti šíření požáru,
- množství osob v různých denních režimech, počty zvířat, koncentrace zvláštních hodnot,
- specifikace činností se zvýšeným požárním nebezpečím,
- nebezpečí skladovaných nebo zpracovávaných látek a případná rizika,
- umístění a ovládání stabilního hasicího zařízení (dále jen "SHZ") nebo elektrické požární signalizace (dále jen "EPS"),
- zvláštnosti v systému rozvodu elektrické energie, topení, ventilace nebo klimatizace z hlediska šíření požáru,
- upozornění na složité podmínky při zdolávání požáru.

b) Vodní zdroje a hasicí látky

- vodní zdroje v podniku a v jeho bezprostřední blízkosti, vydatnost zdrojů, zvláštnosti v dodávce hasicích látek;
- speciální druhy skladovaných hasicích látek.

c) Komunikace

- stav komunikací v podniku s ohledem na rozměry požární techniky;
- zvláštní pokyny pro jízdu nebo parkování požární techniky.

1.2.2 Doporučení velitele zásahu

V části "Doporučení pro velitele zásahu" jsou uvedeny údaje, které vystihují specifické rysy podniku a očekávané komplikace z pohledu složitých podmínek pro zdolávání požáru, zejména:

- způsob záchrany osob (využití zásahových a evakuačních cest, mobilní výškové techniky, záchranných prostředků apod.), evakuace zvířat a materiálů,
- informace o možném šíření požáru a o závažných specifických okolnostech, majících na toto šíření vliv (ventilace, speciální rozvody apod.). V případě petrochemického a chemického průmyslu pak musí být uvedeny doby vyvření nebo vzkypění ropy, popř. i rychlosti vyhořívání nebo prohřevu hořlavých kapalin apod.,
- zásady bezpečnosti práce z hlediska specifiky podniku, zejména nutnost použití speciálních ochranných prostředků (dozimetry, ochranné obleky apod.), jakož i místa, kde jsou uloženy nebezpečné látky,
- místa, kde v důsledku požáru lze předpokládat vznik toxických zplodin (uvede se druh), výbušných koncentrací apod. Dále se uvedou také způsoby zneškodnění nebezpečných látek (neutralizace apod.), popř. osoby, které o tom rozhodují nebo zneškodnění provádí,
- potřebné údaje k dodržení zásad bezpečné dekontaminace osob i techniky, kterou je nutno provést bezprostředně při zásazích, jakož i omezení doby pobytu v radioaktivním prostředí s ohledem na aktivitu zářiče,
- podmínky pro použití speciální požární techniky pro zásah,
- způsob uzavření plynu, vypnutí el. energie včetně upozornění na prostory, které jsou pod napětím i po vypnutí hlavního vypínače el. proudu (viz nouzové zdroje, UPS apod.), odstavení technologických zařízení, odpojení a vyprázdnění technologických zařízení apod. a seznam osob (pracovní zařazení, adresa, telefon) v podniku, které tuto činnost vykonávají nebo o ní rozhodují,
- způsob dálkové dopravy vody, zásady výpomoci mezi podniky pro speciální případy havárií,
- nasazení speciálních druhů hasicích látek na vybrané prostory v podniku apod.,
- výsledky výpočtů pro objekty, kde musí být přesně dodržen postup v množství a druhu nasazené požární techniky a prostředků požární ochrany.

1.2.3 Grafická část vyjímatele přílohy operativního plánu

1.2.3.1 Zásady úpravy

Názvy objektů musí být v celém operativním plánu jednotné a shodné s běžně užívanými názvy.

Pro zobrazení potřebných informací se používají **grafické značky**. Značky se kreslí do míst, kde operativně taktický údaj má svoje opodstatnění nebo se označí pozicí k uvedenému místu. Místo značky lze uvést přímo nápis, upozorňující na danou skutečnost.

Ve výkresech se užívají následující barvy:

MODRÁ - vše, co souvisí s hašením požáru (vodní zdroje, sklady požárního nářadí),

ČERVENÁ, ORANŽOVÁ - vše, co komplikuje zdolávání požárů nebo vytváří nebezpečí,

ZELENÁ - plochy okolí objektů bez úpravy pro vedení požárního zásahu, vegetace a zeleň,

HNĚDÁ - místa nebo objekty s hořlavým povrchem nebo hořlavou konstrukcí, představující s ohledem na možné šíření požáru tzv. požární mosty,

ŽLUTÁ - nástupní plochy, komunikace vhodné pro požární techniku.

Na každém výkresu je v pravém rohu dole popisové pole s označením názvu objektu, právnické nebo podnikající fyzické osoby, s jejím razítkem a podpisem statutárního zástupce.

Pro odhad vzdáleností a velikosti objektů se na výkresech zakresluje síť 10x10 m.

Jsou dvě základní formy grafické přílohy operativního plánu:

- situace podniku
- půdorys objektu.

1.2.3.2 Situace podniku

Výkres situace je situační schéma podniku a jeho bezprostředního okolí, v němž jsou zakresleny základní údaje operativně taktického charakteru. V situaci se uvádí:

- rozmístění objektů podniku (budovy, otevřená technologická zařízení). Objekty nebo části objektů, jejichž vnější *povrch obvodových konstrukcí je hořlavý, se kreslí hnědě*; to neplatí pro povrchy a pláště střech;
- v půdorysu prostoru ohraničeného objektem se uvede:
 - název objektu;
 - počet podzemních a nadzemních podlaží, celková výška objektu H_c v metrech;
 - umístění nebezpečných látek s označením množství, názvu a nebezpečí látky;
 - uzávěry vody, el. energie, plynu a dalších produktovodů, ovládací a řídicí centra s centrální působností pro podnik nebo objekty;
 - sklady materiálu určeného ke zdolávání požáru;
 - zákaz hašení vodou, jestliže se objekt jako celek nesmí hasit vodou;
- komunikace a nástupní plochy pro vedení zásahu,
- místo, kde se soustřeďují evakuované osoby, zvířata, materiál;
- zdroje vody,
- konstrukce a zařízení spojující jednotlivé objekty a umožňující šíření požáru (pásové dopravníky, kabelové mosty, produktovody, potrubí pneumatické dopravy apod.) *se vybarvují hnědě*, popř. označí značkou nebo nápisem;

- g) místo, odkud lze vyhlásit požární poplach v podniku nebo odkud lze řídit evakuaci osob podniku;
- h) zeleň, lesoparky a jiné proluky;
- i) světové strany.

1.2.3.3 Půdorys

Výkres půdorysu je půdorysný plán objektů (budovy nebo technologického zařízení). V případě potřeby může být doplněn svislým řezem objektu.

V půdorysu se zakreslí veškeré údaje mající vliv na rozvoj požáru, orientaci velitele zásahu a hasební práce, zejména:

- a) schéma objektu, např. místnosti (označí se názvem), rozmístění vchodů a oken, únikové a zásahové cesty (vnější a vnitřní) s vybavením;
- b) komunikace a nástupové plochy vhodné pro vedení zásahu v nejbližším okolí objektu se vybarvuje *žlutou barvou*. Místo, kde je pohyb jednotky požární ochrany omezen (šířka menší než 3 m a podjezd nižší než 4 m), se označuje značkou. Všechna místa, která se nehodí pro umístění (odstavení) mobilní požární techniky z důvodu jejího bezprostředního ohrožení, např. výbuchem, zřícením konstrukcí, se *tence černě vyšrafují*;
- c) rozdělení objektu do požárních úseků;
- d) prostory chráněné SHZ; strojovny SHZ se označí značkou do půdorysu prostoru. V případě, že je SHZ chráněna jen část prostoru, označí se jeho obrys *modrou čerchovanou čarou*;
- e) místa, kde se soustřeďují evakuované osoby, zvířata, materiál podle evakuačních plánů;
- f) produktovody, umístění nebezpečných látek s označením množství, názvu a nebezpečí látky a místo, kde se provádějí činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím;
- g) rozvodny, hlavní uzávěry vody, el. energie, plynů a kapalin i místa, kde jsou soustředěna ovládací a řídicí centra, např. dispečerská pracoviště;
- h) místa, kde nelze k hašení použít vodu;
- i) zdroje vody, čerpací místa pro mobilní požární techniku, požární potrubí a armatury pro připojení požární mobilní techniky na SHZ, ovládání SHZ, suchovody, hydranty apod.;
- j) sklady materiálu určeného pro hašení, sklady hasebních látek s označením jejich množství;
- k) ventilační šachty, místnosti, kde je nucená ventilace strojovny, ventilace a klimatizace, potrubí pneumatické dopravy materiálu a požární uzávěry těchto zařízení, popřípadě SHZ;
- l) konstrukční prvky (stěny, sloupy), jejichž narušení by znamenalo zásadní změnu ve statické konstrukce budovy (ztráta stability, zřícení apod.), se označí *červeně*.

Pokud to vyžaduje účel operativního plánu a složitost podmínek pro zdolávání požáru, může se u vícepodlažních, zejména atypických budov, provádět půdorys pro každé odlišné podlaží zvlášť. V opačném případě,

u stejných podlaží a se stejnými údaji operativně taktického charakteru, se každé podlaží zobrazovat nemusí.

1.3 Operativní karta

1.3.1 Zpracování a obsah operativní karty

Operativní karta se zpracovává pro objekty, u kterých jsou méně složité podmínky pro zdolávání požáru. Operativní karta je zjednodušenou formou vyjímatečných příloh operativního plánu a její obsah tvoří:

- a) *textová část*, která obsahuje charakter objektu, konstrukční zvláštnosti objektu, evakuační cesty, vnitřní rozvod požární vody, popis míst uzavěru plynu, vypnutí elektrické energie, zapojení nouzového osvětlení;
- b) *grafická část*, která obsahuje plán objektu, podle potřeby i vedlejší objekty, komunikace, zdroje vody.

Operativní karta se zpracovává na ofsetový nebo kladívkový papír formátu A4 tak, aby její grafická část byla umístěna na druhé straně textové části operativní karty. Operativní karta se doporučuje vložit do průhledného impregnovaného obalu.

1.3.1.1 Textová část operativní karty

Textová část operativní karty je formulář, který shrnuje obsah operativní karty zejména do těchto bodů:

- charakter objektu,
- hasicí látky,
- doporučení pro velitele zásahu.

Význam jednotlivých bodů odpovídá významu pojmů, užívaných v operativním plánu.

1.3.1.2 Grafická část operativní karty

V plánu grafické části operativní karty se údaje operativně taktického charakteru, důležité pro činnost jednotky PO a zdolávání požáru, zakreslují pomocí značek podle zásad pro grafické přílohy operativního plánu.

Pokud to vyžaduje složitost podmínek pro zdolávání požárů, může se u několikapodlažních budov (zejména atypických) zakreslovat každé podlaží objektu zvlášť.

Grafické značky a vzory DZP jsou uvedeny v doporučené literatuře.

1.4 Uložení DZP

DZP je uložena na příslušném HZS kraje - zpravidla na místně příslušném operačním a informačním středisku nebo na stanici HZS kraje, v jejímž hasební obvodu objekt leží. Druhý výtisk DZP je uložen u právnické nebo podnikající fyzické osoby, u HZS podniku nebo na trvale dostupném místě (vrátnice apod.).

1.4.1 Aktualizace a schvalování DZP

Právnická nebo podnikající fyzická osoba je povinna provádět aktualizaci DZP a vést o tom záznam.

DZP schvaluje statutární zástupce právnické nebo podnikající fyzické osoby po projednání s okresním požárním radou.

1.5 Závěr

1.5.1 Kontrolní otázky

1. Jaké jsou druhy DZP?
2. Kde je DZP uložena?

1.5.2 Doporučená literatura

1. HANUŠKA, Z. Metodický návod k vypracování dokumentace zdolávání požárů. Praha: MV - Ředitelství HZS ČR, 1996.

Dokumentace zdolávání požárů - všeobecně

Dr. Ing. Zdeněk Hanuška

Konspekty odborné přípravy jednotek požární ochrany

Vydalo Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, roku 2008, s přispěním státní dotace Ministerstva vnitra – Generálního ředitelství hasičského záchranného sboru ČR.

Vytiskl Tiskárna Kleinwächter Frýdek - Místek

2. aktualizované vydání

Publikace neprošla jazykovou úpravou

ISBN: 80-86111-46-6